

”KISS ME, I’M A SWEDEN-FINN!”

Boundary-Making Between Migrancy and Minorityness in Sweden-Finnish Ethnopolitical Mobilization 1980–2020

TUIRE LIIMATAINEN AND NINA CARLSSON

Keywords

Sweden-Finns, ethnopolitical mobilization, social media, national minorities, immigration

Summary

Unlike immigrants, national minorities are awarded recognition based on their long historical presence in the nation-state. While the political boundary between national minorities and immigrants is governed on state level, minorities’ own agency is significant for constructing and contesting ethnic and political boundaries. This article shows how Sweden-Finns, recognized as a national minority in Sweden since 2000, have contested the immigrant/national minority dichotomy in their transition from stigmatized post-war migranhood to recognized national minority-ness. By asking how boundary-making between migranhood and minority-ness is expressed in Sweden-Finnish ethnopolitical campaigns from the 1980s to the 2010s, we bring attention to how shifts in the socio-political and media technological contexts of these decades have shaped their mobilization. Through an analysis of newspaper articles, campaign material, and interviews, we show how Sweden-Finnish ethnic activists discursively construct identity and draw boundaries of belonging during different time periods.

Genom en analys av två vågor av sverigefinsk etnopolitisk mobilisering undersöker artikeln hur denna mobilisering förhåller sig till gränsdragningen mellan nationella och invandrade minoriteter. Hur den sverigefinska identiteten konstrueras i denna mobilisering påverkas av såväl historisk som rumslig kontext.

”KYSS MIG, JAG ÄR EN SVERIGEFINNE!”

Gränsdragningar mellan invandrarskap och minoritetsskap i den sverigefinska etnopolitiska mobiliseringen 1980–2020

TUIRE LIIMATAINEN OCH NINA CARLSSON

Till skillnad från grupper som betraktas som invandrade tillskrivs nationella minoriteter tillhörighet genom sin långa historiska närvaro i nationalstaten. Den temporalt motiverade politiska gränsdragningen mellan ”nya” och ”gamla” minoriteter avgör vilka grupper som får språkligt och kulturellt erkännande som nationella minoriteter i det offentliga rummet och vilka gruppers identiteter som lämnas till den privata sfären i egenskap av invandrade. Det liberala erkännandets politik, som uppdelningen grundas i, rättfärdigas av att de nationella minoriteternas identiteter ur rättviseperspektiv bör skyddas mot majoritetens hegemoni (se till exempel Taylor 1994; Fraser 2000). Enligt modellen som lägger grunden för dagens västerländska minoritetspolitik har nationella minoriteter, tack vare en historisk närvaro som ofta sträcker sig till tiden innan nationalstaten grundades, rätt att skyddas från ofrivillig assimilering, medan invandring kopplas till en förväntan om en frivillig integration till det nya landets majoritetskultur och språk (Kymlicka 1995). Den statiska politiska gränsen mellan gamla och nya minoriteter är dock inte given utan socialt konstruerad genom dynamiska samhällsprocesser där minoritetens agens spelar en viktig roll (se till exempel Barth 1994; Brubaker 2002). I denna studie tar vi avstamp i feministisk forskning med betoning på intersektionalitet (Anthias 2013, se även Yuval-Davis 2011) för att undersöka hur sverigefinnarna har mobili-

serat sig från 1980-talet, då de betraktades som ny, invandrad minoritet, till 2010-talet, då de haft erkännande som nationell minoritet. Istället för att ta en politisk kategori som utgångspunkt, betraktar vi hur strävan efter nationell tillhörighet formas i samspel med flera, överlappande sociala identiteter, såsom klass och etnicitet. Genom att undersöka sverigefinnarnas mobiliseringsprocesser belyser vi framför allt hur makthierarkier förändrats i samspel med skiften i den svenska statens förhållande till mångkulturalitet och minoritetspolitik.

Dagens sverigefinnar har sina rötter främst i den efterkrigstida invandringen från Finland till Sverige. Tidigare forskning har ofta kopplat sverigefinskhet till staten Finland genom att lägga fokus på 1960- och 70-talens arbetskraftsinvandrare och deras ättlingar (se till exempel Snellman 2003; Ågren 2006; Weckström 2011; Latvalehto 2018), inklusive analyser om kvinnliga (Snellman och Weckström 2017) och manliga (Kuosmanen 2001) migranternas skilda livsvillkor. Efter att Sverige 1999 anslöt sig till Europarådets europeiska stadga om landsdels- eller minoritetsspråk (hädanefter språkstadgan) samt ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (hädanefter ramkonventionen) erkändes emellertid sverigefinnar tillsammans med romer, judar, samer och tornedalingar som nationell minoritet och därmed som en grupp som uppfyller kraven för lång historisk närvaro, samhörighet, särart och självidentifikation. I denna artikel betraktar vi sverigefinskhet främst ur ett minoritetsperspektiv samtidigt som nutida invandring från Finland

till Sverige, och migranternas och deras ättlingars mångfacetterade identiteter, tillskrivs en viktig roll i utvecklingen av dagens sverigefinskhet. Eftersom minoritetsaktivisters och ”eldsjälars” roll har identifierats som viktig för sverigefinskhetens utveckling (Lainio 2014: 24) ger vi minoritetens agens en central roll, men vi visar också hur dagens sverigefinska mobilisering ansluter sig till nutida populärfeminism och andra sociala rörelser som använder intersektionalitet som strategi för att främja individuell inkludering och som ett verktyg för politisk representation.

Syftet med artikeln är att undersöka hur gränsdragandets politik, mellan nya och gamla minoriteter, kommer till uttryck i sverigefinsk mobilisering. Vi identifierar två tydliga vågor i mobiliseringen och omdefinieringen av kategorin sverigefinskhet; den första på 1980-talet och den andra på 2010-talet. Vi anser att 1980-talets minoritetsledda etnopolitiska kampanjer utgör en viktig del av den sverigefinska nationella minoritetens historia, att fröna som såddes under 1980-talets etnopolitik gror än idag, och att dåtidens mobilisering är viktig för att förstå nutida minoritetspolitik. Genom att fråga hur gränsdragningar mellan invandrarskap och minoritetskap uttrycks i sverigefinska etnopolitiska kampanjer från 1980-talet och framåt lägger vi fokus på minoritetens agens, identitetsskapande, mobilisering och samhällspåverkan snarare än dess passiva roll som subjekt för politiska processer. Vårt fokus på gränsdragningar bidrar till att fylla en kunskapslucka i tidigare forskning, som främst har fokuserat på organisatoriska frå-

gor och språkets betydelse (Jaakkola 1989a, 1989b; Bäck 2004; Lainio 2015). Den intersektionella utgångspunkten bidrar även till forskning om gränsdragandets politik, och uppmärksammar hur människans mångfacetterade sociala positioner påverkar deltagandets villkor och metoder i olika tid och rum. Därmed flyttar vi fokus från språk och invandrarskap till samhällseliga skiften i relation till etnicitet, klass, mångkulturalitet och genusfrågor, samtidigt som minoritetens egen röst och agens står i centrum.

För att få insikt i sverigefinskhetens nutidshistoriska brytpunkter jämför artikeln sverigefinska etnopolitiska kampanjer från två årtionden. Den första är *Olen ruotsinsuomalainen* [Jag är en sverigefinne] som genomfördes i två delar på slutet av 1980-talet, först av Sverigefinska Riksförbundet (Ruotsinsuomalaisten keskusliitto, RSKL; fram till 1990 Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige) och sedan av tjugo sverigefinska föreningar. Den andra utgörs av kampanjerna #*Vågafinska* av Sveriges Radio Finska (hädanefter SR Finska; fram till april 2020 Sisuradio) och #*Stoltsverigefinne* av Sverigefinska Ungdomsförbundet (SFU) som genomfördes i sociala medier på 2010-talet. Artikeln baseras på tidningsartiklar, kampanjmateriel och intervjuer. Artikelurvalet baseras på ett brett arkiv- och internetsök på kampanjnamnen i finska och svenska medier. Artiklar om kampanjerna återfanns i *RSKL-lehti* [Tidskriften RSKL], den finska tidskriften *Suomen Kuvalehti*, den sverigefinska tidningen *Ruotsin Suomalainen* [Sveriges finne/finländare], Göteborgs stads informationstidning *Minä olen ruotsinsuomalainen!* [Jag är en sverige-

finne!], samt i SR Finskas online-innehåll om #*Vågafinska*. Intervjuer har genomförts med nyckelpersoner verksamma inom sverigefinska institutioner under båda årtiondena: Erkki Vuonokari, chef för Sverigefinländarnas arkiv 1980–2018, Anita Rundgren (tidigare Kangas), RSKL:s ordförande i slutet av 1990-talet och aktiv inom det numera nedlagda Sveriges Finska Lärarförbundet (SFIL), samt Ella Turta och Dennis Kronholm (tidigare Barvsten) som båda varit SFU:s ordförande under 2010-talet. Intervjuernas syfte var att få en djupare förståelse för kampanjernas kontext och bakgrund. Analysen fokuserar på hur kampanjernas diskurser, retorik och visuella strategier formats av den föränderliga sociopolitiska kontexten i Sverige.

Artikeln disponeras enligt följande: först genomförs en teoretisk diskussion om gränsdragningar i relation till forskning om minoritetspolitik, mobilisering och sverigefinskhet. Därefter presenteras de etnopolitiska kampanjernas bakgrund och kontext. Kampanjmaterialet analyseras sedan utifrån tre övergripande analytiska kategorier: dikotomin invandrarskap/minoritetsskap, etniska hierarkier, samt affektiva och temporala rörelser. Slutligen sammanfattas artikelns resultat. Samtliga engelsk- och finskspråkiga citat har översatts av artikelförfattarna.

Gränsdragningar mellan invandrarskap och historisk närvaro

Forskningen om etniskt gränsdragande har gått från en herderiansk, nationalromantisk förståelse om en ”sann” folksjäl till en syn på nationella identiteter som konstruerade

och relationella (Barth 1969; Anthias 2013). För att processer av etnisk mobilisering ska kunna äga rum behöver enligt Brubaker (2002) kategorier formas. Han tar genom termen ”groupism” upp tendensen att behandla kategorier som substantiella grupper trots att grupper och kategorier är två skilda ting. När grupper ses som ”substantiella ting i världen” riskerar kollektiva identiteter att präglas av essentialism, vilket kan undvikas genom att studera etnicitet och nationer som ”praktiska kategorier, kulturella idiom, kognitiva scheman, diskursiva ramar, organisatoriska rutiner, institutionella former, politiska projekt och av varandra beroende händelser” (Brubaker 2002: 167).

Etniska ledare tillskrivs en nyckelroll i processen där kategorier mobiliseras till grupper, eftersom ledarna kan producera de grupper de beskriver genom att utföra kollektiv handling där stereotyper befästs (Barth 1994; Brubaker 2002). Enligt Wimmer (2008) kan aktörer tillämpa olika strategier för etniskt gränsdragande genom inkludering och uteslutning, eller genom att existerande gränser omdefinieras, korsas eller suddas ut. Anthias (2013) tar upp hur gränsdragande tenderar att konstruera binära och homogeniserande kategorier. Samtidigt verkar kategorierna inom en specifik temporal och rumslig kontext där både deras förekomst i diskurser och deras genomslag i individers liv varierar över tid. Genom att studera kategorier över tid och rum kan därför hänsyn tas till kontext, mening och variation (Anthias 2013).

På 2010-talet har sociala medier blivit en viktig komponent i konstruktionen

av kollektiva identiteter (Gerbaudo och Trére 2015). Detta har bland annat lett till en individualisering och personifiering av kollektiv handling eftersom kollektiva identiteters interaktiva och gemensamma beståndsdelar betonas i en tid av synlighetens politik som kännetecknas av individualism, performativitet och motsättningar (Milan 2015). Med hjälp av så kallade hashtaggar (#) kan gemenskaper byggas kring delade intresseområden varmed affektiva publiker skapas (Zappavigna 2011; Papacharissi 2015). Sociala mediers frammarsch har också gett mobiliseringen av intersektionella frågor och perspektiv nya möjligheter (Brown med flera 2017). Anthias (2013) noterar att när olika kategoriers samverkan analyseras intersektionellt bör kategorierna även granskas separat som nyckelaspekter i diskurser och praktiker, en komplexitet som därmed kan kopplas till nutida identitetsbaserad mobilisering kring till exempel genus, etnicitet och klass, som till stor grad sker genom sociala medier.

Sociala medier har ändrat villkoren för hur kategorier mobiliseras i det offentliga rummet, vilka röster som hörs och lyfts fram samt hur individer påverkas av och påverkar kategorierna. Samtidigt har andra samhällsliga och temporala faktorer format konstruktionen av gränsen mellan nya och gamla minoriteter. Minoritetspolitiken som till exempel ramkonventionen och språkstadgan bygger på att nya migranter utesluts från gamla minoriteters skyddsmekanismer. Även om en entydig definition saknas på när en invandrad grupp blir gammal (Sasse

2005) är formuleringar om långvariga historiska band vanligt förekommande i definitionerna. Överlappningarna mellan kategorierna inom en förhållandevis rigid politisk gränsdragning både möjliggör och kräver därmed att en grupp vars historiska närvaro inte är obestridlig ompositionerar sig i relation till invandrarskapet för att kunna betraktas som gammal minoritet.

Sverigefinnarna har sina rötter främst i den efterkrigstida invandringen från Finland till Sverige och kan därför kategoriseras som en ny, invandrad minoritet. Nettoinvandringen från Finland till Sverige uppgår till drygt 235 000 personer mellan 1945–1993 (Reinans 1996). Enligt SR Finska har 727 000 personer i Sverige idag finskt påbrå högst tre generationer tillbaka (Vuonokari och Weber 2019). Den finskättade befolkningen är heterogen vilket även reflekterar mångfalden som återfinns bland Finlands befolkning. Framför allt under efterkrigsdecennierna har mobiliteten från Finland till Sverige förutom finskspråkiga finnar även inkluderat personer från minoritetsgrupper såsom romer och finlandssvenskar (Jaakkola 1989a; Huss 2002; Tervonen och Jeskanen 2012). Förutom etnicitet har även genus- och klassrelaterade frågor format den sverigefinska befolkningens livsvillkor: migranterna var ofta lågutbildade, från landsbygden och kvinnorna hamnade i vad som i Sverige kallades ”finska yrken”, såsom hembitråde, industriarbetare och städerska (Snellman och Weckström 2017). Samtidigt som sverigefinnarna i stor utsträckning har migrationsbakgrund, och

de mångfacetterade identitetsprocesserna som kan kopplas till den efterkrigstida invandringen präglar dagens sverigefinskhet, har finskhet idag en erkänd historisk närvaro i Sverige. Enligt Junila och Westin (2007) kan finnarnas invandrarskap i Sverige antingen ses som del av en flerhundraårig migrationshistoria eller en enskild historisk händelse. I det etnopolitiska identitetsskapandet har framför allt gränsen mellan invandrarskap och minoritetsskap blivit en avgörande aspekt som definierat vilka aspekter som lyfts, betonas och tonas ned inom gruppen.

I svensk implementering av språkstadgan och ramkonventionen valdes historisk närvaro, uttalad samhörighet, självidentifikation och särart från majoriteten ut som viktiga kriterier för minoritetsskap. Först år 2000 gjordes en officiell skillnad mellan invandrade och inhemska minoriteter genom att kräva en närvaro före sekelskiftet 1900 för att uppfylla kravet på historiska eller långvariga band (1999/2000 KU6). Sveriges fem erkända nationella minoriteter har emellertid sinsemellan olika relationer till den historiska närvarons betydelse för samtida identitetsskapande. Urfolket samerna har en tydlig historisk koppling till territorier som efter kolonisering gjordes till del av den svenska staten. Tornedalingar har med sin långa historiska närvaro i Tornedalen formats till minoritetsgrupp efter nationalstaters gränspolitik. Romers och judars ankomst till Sverige har däremot härletts till precisa datum ett antal århundraden sedan samtidigt som nyare invandring till båda grupperna skett

under åren. Den stora betydelsen nutida migration har haft för sverigefinnarnas identitetsbyggande skiljer dem från samer och tornedalingar även när hänsyn tas till Sveriges och Finlands gemensamma historia och finskans ställning som territoriellt minoritetsspråk. Vidare skiljer den tydliga kopplingen till en annan nationalstat där det erkända minoritetsspråket är i dominant majoritetsposition sverigefinnarna från judar och romer. Samtidigt har erkännandet av sverigefinnar som nationell minoritet stöttat den historiska medvetenheten av finskhet i Sverige och därmed även utvecklingen av en positiv finsk identitet (Huss 2002).

Sverigefinska kampanjer från 1980- och 2010-talen

Diskurser och retorik, tillgängliga teknologiska möjligheter och politiska strukturer spelar en viktig roll när gränser dras mellan kategorier. Genom att studera etnopolitiska kampanjer över en längre tidsperiod kan vi få en inblick i dessa föränderliga processer. Kampanjerna vi undersöker i denna artikel reflekterar två viktiga brytpunkter för kategorin sverigefinskheter då den under dessa årtionden befunnit sig under stark förändring och därmed har givits nya betydelser och innehåll.

Kampanjen *Olen ruotsinsuomalainen* har explicit betecknats som symbol för sverigefinskhetens brytperiod på 1980-talet (Korhonen 1989). Den genomfördes som en namninsamlingskampanj mellan 1986–1989 i två omgångar; den första delen av den för sverigefinsk mobilisering historiskt sett centrala paraplyorganisationen RSKL

1986–1987 och den andra delen 1988–1989 av 20 sverigefinska föreningar. 1980-talets sverigefinska etnopolitiska mobilisering kan delvis härledas till förändringen av de officiella invandrar- och minoritetspolitiska riktlinjerna till mångkulturell politik år 1975 (Jaakkola 1989a; Borevi 2013).

Då finländarna i stor utsträckning tillhörde arbetarklassen, saknades under efterkrigstiden en ”elit” som ofta ses som avgörande för minoriteters identitetskapande. Grunden för sverigefinsk mobilisering lades först i början av 1980-talet. Utlösande orsaker för mobiliseringen var nedläggningarna av finska skolklasser som förklarades av kommunernas bristande ekonomi, men också av att färre barn var finskspråkiga på grund av finländarnas förändrade demografi. De brett uppmärksammade skolstrejkerna inspirerades av den globala vänsterrörelsen och aktiverade i synnerhet finska invandrarkvinnor att ta del i etnopolitiska aktiviteter (Jaakkola 1989b; Bäck 2004). Även om kvinnor utgjorde nästan hälften av ledamöterna i de sverigefinska organisationerna under denna period, dominerades de makthavande förtroendepositionerna av män, och kvinnoverksamheterna bestod främst av handarbete (Jaakkola 1989a). Skolfrågan, och just de sverigefinska kvinnornas insatser i strejken, kom emellertid att bli avgörande för sverigefinsk mobilisering, som grundades i oron för hur det finska språket och kulturen skulle leva vidare hos barnen. Dock avpolitiserades den finska skolfrågan i skiftet mellan 1980- och 90-talen då friskolereformen öppnade för möjligheten att grunda finskspråkiga

skolor och därmed avslutade den sverigefinska etnopolitiska mobiliseringen (Bäck 2004). 1970-talets nya mångkulturella politik hade redan tidigare förstärkt RSKL:s minoritetsprofil, vilket stod i kontrast mot föreningens tidigare starka förbindelser till arbetarklassen och fackföreningar. Minoritetsprofilen förstärktes ytterligare genom 1980-talets skolfråga. I mitten av 1980-talet reserverades dock termen ”minoritet” endast för grupper som alltid eller under en lång period bott i landet. Termen försvann därmed från invandrarpolitiken (Borevi 2013) vilket väckte uppmärksamhet inom sverigefinska föreningar och slutligen lade grunden för kampanjen *Olen ruotsinsuomalainen*. I bakgrunden verkade även andra faktorer såsom finnarnas ökade insikt att flytten till Sverige var permanent, deras stigande i den etniska hierarkin i Sverige genom ny utomeuropeisk invandring till Sverige (Weckström 2011) och ett växande intresse för finskhetens svenska rötter (Huss 2002).

Kampanjen lanserades 1986 med syfte att visa att sverigefinnarna var en sammanhållen grupp som borde erkännas som minoritet. Enligt Anita Rundgren kom kampanjens idé från Markku Peura som beskrivits som en av de mest aktiva och mångsidiga sverigefinska aktörerna framför allt under 1980- och 90-talen (Tarkiainen 1996). En annan central person var RSKL:s första ”sverigefinska generalsekreterare” Sulo Huovinen som representerade en ny generation med finsk bakgrund i Sverige då han flyttat till Sverige redan som barn. Huovinen hade innan dess varit verksam som Pohjola-Nordens generalsekreterare

och medverkat i Kulturfonden för Sverige och Finlands verksamhet. Både Huovinen och Peura betonade minoritets- och kulturfrågor och skilde sig därmed från RSKL:s tidigare verksamhet som haft en stark partipolitisk koppling till socialdemokraterna (Korkiasaari och Tarkiainen 2000).

Den första namninsamlingen hade ett ambitiöst mål på 100 000 namn, varav endast 4000 samlats in i februari 1987 (Tervalampi 1987). Mot slutet av 1987 blev kampanjen åter aktuell när de sverigefinska föreningarnas gemensamma samrådsdag ägde rum för andra gången (Korhonen 1987). Samrådsdagarna som grundades 1984 förde samman sverigefinska föreningar och aktörer (Huss 2002). I sitt anförande på samrådsdagarna förespråkade Peura en sverigefinsk massrörelse. Syftet med kampanjens nylansering var att tydligare visa att sverigefinnarna var en enhetlig grupp som strävade efter att bli minoritet. Förutom namninsamlingen hade den nylanserade kampanjen även ett nytt, glatt visuellt uttryck. Det såldes till exempel kampanjknappar och klistermärken med slogans såsom *Halaa minua, olen ruotsinsuomalainen* [Krama mig, jag är en sverigefinne], *Kiss me, I'm a Sweden-Finn*, *Terve ruotsinsuomalainen* [Tjena sverigefinne], *En sverigefinne igen* och *Puhutaan suomea* [Låt oss prata finska] (se bild 2 för ett exempel). I samband med nylanseringen fick kampanjen även den nya underrubriken *Olen ruotsinsuomalainen – eteenpäin ruotsinsuomalaisina* [Jag är en sverigefinne – framåt som sverigefinnar]. Många minns framför allt sloganen *Kiss*

me, I'm a Sweden-Finn. Enligt RSKL-lehti gick produkterna med den sloganen åt som smör i solsken.

Bild 1: Kyss mig, jag är en sverigefinne! Förvandlas (den finska) grodan till en (sverigefinsk) prins? Illustratör Markku Huovilas föreställning om sverigefinskhet under 1980-talets brytperiod. Enligt Huovila publicerades illustrationen ursprungligen i slutet av 1980-talet i Upplands Väsby Finska Förenings informationstidning.

Trots den breda uppslutningen lyckades inte heller kampanjens andra del nå sina mål. I samband med sin avgång år 1991 såg Huovinen som skäl för misslyckandet att ”man började driva sådant som inte förenade alla sverigefinnar” (Korhonen 1991: 3). Huovinen betonade samtidigt att målet om minoritetserkännande ligger i händerna hos nästa, tvåspråkiga generation som ser Sverige som sitt hemland.

Även Rundgren anser att kampanjen fick ett motstridigt välkomnande eftersom invandraridentiteten var så stark; man var snarare finnar i Sverige än sverigefinnar. Rundgren misstänker att även RSKL:s tidigare starka partipolitiska koppling till socialdemokraterna kan ha påverkat slutresultatet eftersom en identifikation som sverigefinne skulle kunna associeras med ett tillkännagivande av partipolitiska sympatier.

Trots att kampanjen ansågs som misslyckad banade den väg för det minoritetstänk som på 1990-talet fick en internationell referensram genom de europeiska minoritetserkännandeprocesserna som tog fart efter kalla krigets slut. För att påskynda Sveriges process att ratificera språkstadgan deklarerade sverigefinska föreningar självmant sverigefinnarna som minoritet år 1992 (Melakari 2007). År 1994 erkändes finska som inhemskt språk i Sverige och slutligen erkändes sverigefinnarna som nationell minoritet och finskan som nationellt minoritetsspråk år 2000.

Jämfört med 1980-talets mobilisering har 2010-talets kampanjer ägt rum både inom en ny politisk kontext och ett föränderligt förenings- och medielandskap där digitaliseringen har skapat nya kommunikationskanaler inom sociala medier. Samrådsdagarna ersattes år 2000 med Sverigefinska delegationen som blev paraplyorganisation för den nationella minoriteten. Samtidigt fortsatte RSKL, trots sjunkande medlemsantal och stigande medelålder hos medlemmarna, som de finska föreningarnas paraplyorganisation (Lainio 2014). Utöver de genom minori-

tetspolitiken institutionaliserade sverigefinska medierna har ungdomsförbundet SFU under 2010-talet blivit en synlig aktör inom sverigefinsk etnopolitik. Till skillnad från RSKL har SFU i sin verksamhet betonat inkluderingen av den kulturella, etniska och språkliga mångfald som är en naturlig del av vardagen för många unga sverigefinnar.

Sverigefinskhetens senaste brytpunkt på 2010-talet kan ses som ett resultat av det decennielånga minoritetserkännandet. Brytpunkten förkroppsligas i sociala mediekampanjer som möjliggjort nya sätt att främja sverigefinsk kultur, stödja identiteter och använda det finska språket (Lainio 2014). SR Finska har fungerat som föregångare för mobilisering via sociala medier genom sin kampanj *#Vågafinska* som genomfördes främst via Twitter i oktober 2013. SFU har i sin tur sedan 2016 hållit i projektet *#Stoltsverigefinne* via Instagram. Syftet med *#Vågafinska* var att lyfta fram det finska språket i Sverige och att få människor att tala om sina egna erfarenheter kring det finska språket. Genom att ställa frågan ”Vågar du prata finska?” aktiverade kampanjen sin publik. Kampanjen har beskrivits som en betydande sverigefinsk mediehändelse och var den första produktionen på ett minoritetsspråk som nominerats till Sveriges Radios stora radiopris (SR Finska 2014). *#Stoltsverigefinne* är en fotobiografisk kampanj där deltagarna uppdaterar ett stafettkonto under en vecka. Förutom digitalt Instagraminnehåll har *#Stoltsverigefinne* resulterat i en bok och en kringresande utställning. Kampanjens syfte har varit

att ge sverigefinska ungdomar möjligheten att beskriva sin vardag som en del av en nationell minoritet samt att ge inblick om sin vardag och sin identitet. Kontot har bland andra lyft röster från unga sverigefinnar som rasifieras som icke-vita, är hbtqi+-personer, inte pratar finska, och som har både en finsk och en utomeuropeisk förälder. En fortsättning av kampanjen som påbörjades i oktober 2018 pågår i skrivande stund år 2021 under namnet *#Stoltsverigefinne 2.0.*

De etnopolitiska kampanjerna har varit betydelsefulla för sverigefinskhetens utveckling men erbjuder även en inblick i nutidshistoriska händelser som reflekterar svensk minoritets- och invandrarpolitik. I följande avsnitt djupdyker vi i hur kampanjerna bidragit till skapandet av kategorin sverigefinsk, men också hur de varit delaktiga i att fylla kategorin med betydelser som kan speglas i minoritetspolitiska utvecklingar från 1980-talet till idag.

En heterogen grupp namnges och sverigefinnarna blir till?

Under både 1980-talet och 2010-talet har den sverigefinska mobiliseringen utmanats av den heterogenitet som präglat befolkningen med finsk bakgrund. Termen ”sverigefinne” och innebörderna den fyllts med har därför spelat en central roll i mobiliseringen som ägt rum under väldigt olika omständigheter. Som centrala aspekter i 1980-talets kampanj *Olen ruotsinsuomalainen* framträder önskan att övergå från invandrarskap till minoritetsstatus samt strävan efter att överkomma gruppens heterogenitet.

På 1980-talet var invandrarskapet en central utmaning för de sverigefinska föreningarnas dröm om minoritetsstatus. Konflikten mellan de två kategorierna påverkade också kampanjlanseringen som formades efter statssekreterare Jonas Widgrens uttalanden i *RSKL-lehti* år 1986. Widgren hävdade att sverigefinnarna var en oetablerad grupp med starka band till Finland. Widgren påstod även att en grupp som har ett ben i båda länder inte kan utgöra en minoritet och att det kanske kommer att gå närmare hundra än tio år innan vi ser vad som händer med invandrargrupper såsom finnar i Sverige (Hyvärinen 1986). Sverigefinnarna såg därmed antingen en anpassning till det svenska samhället eller ”inkapsling” (segregation) som de enda möjliga framtidsalternativen för invandrargrupper. Minoritetsstatusen skulle i sin tur möjliggöra ett tredje alternativ där upprätthållandet av det egna språket och kulturen inte skulle förhindra anpassningen till samhället (Peura 1988: 3). Detta ledde till att invandrarskapet beskrevs som en övergångsperiod, som något som sverigefinnarna lämnat bakom sig (RSKL 1986a). I sverigefinnarnas manifest som publicerades i samband med den andra kampanjdelen 1988 skriver Peura att ”invandrarskapet är en övergångsperiod, inte bara genom den fysiska flytten från Finland men även som en process som tillåter nya rötter växa” (Peura 1988: 3). Den relativt

Bild 2. Till vänster första loggan från 1986 för kampanjen Olen ruotsinsuomalainen, till höger den andra loggan som lanserades 1988.

långa tidsperioden man bott i Sverige, att många blivit svenska medborgare, men även de nya generationerna som växte upp i Sverige visade att nya rötter växte och rotades.

I *Olen ruotsinsuomalainen* framträder minoritetsskapet i diskurser om enhet och stabilitet. I kampanjens första del kopplades sverigefinskhet snarare till själva föreningen RSKL än till ”etniska” dimensioner. Att RSKL:s logga utgjorde en central del av kampanjens logotyp kan ses som exempel på detta. I kampanjens andra del hade RSKL:s logga tagits bort som del av dess förnyade visuella uttryck. Istället bestod logotypen av den svenska flaggan och dess blågula färger, men också av den finska flaggan som återfanns nästan dold i bakgrunden. Det visuella uttrycket i den nylanserade kampanjen återspeglar dess bredare engagemang. Förutom RSKL ställde sig även SFiL, Föreningen för Sverigefinska Skribenter (FFSS), sverigefinska bokförlaget Finnkirja, Stockholms finska församling, Sveriges finska ortodoxa församling, Stiftelsen Finlands Hus, Axevallas folkhögskola och Sverigefinländarnas arkiv gemensamt bakom kampanjen genom de sverigefinska samrådsdagarna. Huss (2002) skriver att framför allt deltagandet av Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS) höjde sverigefinnarnas minoritetskompetens. Alla finnar, oavsett klass, ålder, kön och politiska åsikter, ville nu enas kring det som var gemensamt, såsom den finska bakgrunden och språket, som användes för att tona ner skillnader (Huovinen 1988; Peura 1988). Den bredare

grunden för organiseringen sågs som ett bevis på gemensam anda och hur minoritetspolitiska målsättningar på ett nytt sätt förenar alla sverigefinnar. Därmed skulle också resurser säkerställas för att uppfylla de krav på bland annat kulturell autonomi och egna skolor som uttrycktes i samband med den andra kampanjen (Peura 1988).

Minoritetsstatusen skulle både ”höja sverigefinnarnas medvetenhet om sin ställning och sin identitet”, och öka ”gruppens känsla av samhörighet och samarbete” (Häikiö 1988: 66). Det ansågs viktigt att genom kampanjen visa för det svenska samhället att sverigefinnarna själva ville tillhöra minoriteten, något som skulle påskynda uppnåendet av minoritetsstatus. I *Olen ruotsinsuomalainen* kan önskan om minoritetserkännande läsas in i retoriska uttryck kopplade till externt erkännande såsom ”Krama mig”, ”Kyss mig” och ”Tjena sverigefinne”. Stabilitet exemplifieras i Peuras tidigare nämnda kommentarer om att rota sig, men även i den svenska flaggan som syns i den andra kampanjens logga (se bild 2). Den finska flaggan i bakgrunden avbildar hur invandrarskapet och Finland lämnas bakom, samtidigt som den ändå är närvarande i sverigefinsheten, byggd på ny grund.

Strävan efter enhet framträder också genom viljan att gruppera sig under samma namn. På 1980-talet tillskrevs termen sverigefinsk ofta betydelse av rotlöshet, hemlöshet och mellanförskap (Hujanen 1986). I forskning återfinns hänvisningar till att ordet sverigefinne, *ruotsinsuomalainen*, började skrivas som ett sammansatt ord på 1980-talet istället

för *Ruotsin suomalainen* som kan översättas som Sveriges finne (se till exempel Lainio 2014). Även om termen *ruotsinsuomalainen* förekommit även tidigare utmärks 1980-talets kampanjer av viljan att definiera etnonymen, namnet på en given etnisk grupp, och ge den en ny betydelse som minoritet istället för att använda det deskriptiva ”Sveriges (invandrade) finne”. Förutom hänvisningen till invandrarskap stigmatiserar den även gruppen som rotlös eller hemlös. Genom att deklarerat sig som sverigefinne flyttas man därmed från en exonym, ett namn som givits utifrån, till autonym, ett namn som gruppen själv valt. Dock ändrades namnets form knappt genom den nya betydelsen. På svenska syns skillnaden tydligast mellan orden sverigefinländare – med koppling till Finland – och sverigefinne – som etnisk beteckning, en skillnad som inte finns i ordet *suomalainen*. Betydelseskilnaderna har därmed inte varit centrala i finskspråkiga diskussioner.

Diskussionen om sverigefinnarnas relation till invandrarskap och minoritetsstatus fortsatte på 1990-talet när Sverige började utreda ratificeringen av ramkonventionen och språkstadgan. Sverigefinnarna ansågs fortfarande vara en invandragrupp samtidigt som sverigefinska aktörer själva framhävde minoritetsstatusen i sin historie- och minoritetsmedvetenhet. I Sveriges minoritetspolitik betonades till slut språkets betydelse som definierande faktor, men även den bilaterala politik som förts mellan Sverige och Finland samt det nordiska samarbetet påverkade sverigefinnarnas erkännande som nationell minoritet

(Elenius 2006). Enligt Hyltenstam (1999) gjordes ingen skillnad mellan språket och dess talare i det slutliga minoritetserkännandet utan frågan behandlades som en helhet. Därmed lyckades man överkomma konflikten mellan sverigefinsk minoritetsstatus och invandrarskap.

Under 2010-talet äger mobiliseringen rum i en kontext där sverigefinnar har erkänts som en nationell minoritet och termen sverigefinne till skillnad från 1980-talet redan institutionaliserats som ett kollektivt emblem. Som kampanjen *#Vågafinska* visar definierar språket fortfarande i viss mån sverigefinsk identitet samtidigt som forskning har visat att språkets betydelse har börjat ifrågasättas på individnivå (Weckström 2011). För att komma åt heterogenitet som sträcker sig längre än till finsk bakgrund eller det finska språket har nya strategier skapats och tagits till användning i 2010-talets kampanjer. Sedan 2016 har SFU betonat intersektionalitet i sitt politiska program, där sverigefinnarnas mångfald och de olika lager som återfinns bland deras självidentifikationer återspeglas (SFU 2016). Denna ”intersektionella etnopolitik” syns även i kampanjen *#Stoltsverigefinne* som inte definierat vem som får delta i kampanjen. I ett uttalande om kampanjen konstaterar Ella Turta att sverigefinskhet är en ”mångfaceterad identitet” och betonar svårigheten att sätta ord på identiteten som någon som kommit upp under kampanjens gång – är man till exempel halvfinne, halvsvensk eller något annat (Rustanius 2017: 2)? Intersektionalitet fungerar därmed i detta etnopolitiska sammanhang som en stra-

tegi för att expandera gränsdragningar snarare än som teoretiskt begrepp, vilket tyder på populärfeminismens starka inflytande i nutida sverigefinsk mobilisering. Intersektionalitet inom etnopolitiken möjliggör en inkludering av överlappande identiteter på individnivå samtidigt som den fungerar som verktyg för politisk representation. Enligt Laperrière och Lepinard (2016) kan erkännandet av interna skillnader upprätthålla kollektiv identitet.

I linje med Anthias (2013: 8) observation att kategorier bör betraktas separat även inom intersektionalitet kan ett spänningsförhållande identifieras mellan hur intersektionalitet som analytisk kategori betonar överlappningar, lager och samtidighet och hur de olika delarna av en ”intersektionell identitet” framställs essentialistiskt och som etablerade i etnopolitiska praktiker. Trots SFU:s pluralistiska syn på samhället mobiliseras exempelvis begreppet sverigefinsk i kampanjnamnet *#Stoltsverigefinne* utan att en diskussion om begreppets mångfacetterade dimensioner förs. Etnonymen som använts för att uppnå sammanhållning och enhet på 1980-talet mobiliseras som självklar i 2010-talets sverigefinska etnopolitik. Instagramkontot för *#Stoltsverigefinne* hade under en längre period den nya, relativt okända sverigefinska flaggan som profilbild. Detta kan ses som uttryck för Brubakers observation (2002: 166) om etnopolitiska entreprenörer som genom att behandla etniska grupper som substantiella ting bidrar till att producera det de beskriver. Denna ”groupism” uttrycks

genom att man deklarerar sig som stolta sverigefinnar utan att sverigefinskheten problematiseras. Till skillnad från 1980-talet då sverigefinskhett deklarerades via föreningars namninsamlingar som överlämnades till statliga representanter sker (den stolta) deklARATIONEN nu offentligt och performativt på internet. *#Stoltsverigefinne* samlar genom individuella berättelser en heterogen grupp under ett gemensamt konto och hashtag. Hashtagaktivism såsom *#Vågafinska* dikterar inte vem som får delta utan deltagarna samlas kring delade erfarenheter och för samma ändamål under ämnestaggen. Till skillnad från 1980-talet då mobiliseringen krävde en självidentifikation som sverigefinne mobiliseras och förenas gruppen nu kring den gemensamma nämnaren, det finska språket.

Medan 1980-talets aktivism skapade kategorin sverigefinsk genom försök att ena och mobilisera en grupp som höll på att rota sig i Sverige, tog 2010-talets aktivism kategorin sverigefinsk för given men gav betydande utrymme för självidentifikation. Vi relaterar nu dessa processer till andra minoriteters mobilisering i Sverige, men också till den svenska politikens påverkan på sverigefinskhett och dess mobilisering.

Sverigefinskhettens gränser

En minoritetsgrupps gränsdragande påverkas förutom av statlig politik även av andra minoritetsgruppers mobiliseringar. I samband med kampanjen *Olen ruotsin-suomalainen* såg sig sverigefinnarna som en nordisk minoritet jämförbar med samerna och tornedalingarna. Därmed skedde

även ett perspektivskifte från klass till etnicitet (RSKL 1986b). Sverigefinnarnas drömmar om kulturell autonomi fick kraft av utredningarna om samisk kulturautonomi och planerna att inrätta ett eventuellt Sameting i slutet av 1980-talet (SOU 1989:41; Prop. 1992/93:32). Samerna hade av riksdagen erkänts som ”ursprunglig befolkning och etnisk minoritet med särskilda kulturella rättigheter” redan på 1970-talet, vilket utgjorde ett undantag i den annars individfokuserade mångkulturella politiken i Sverige. Sverigefinnarna såg mycket gemensamt mellan sina aspirationer och samernas kulturautonomi, vilket återspeglades i diskussioner i *RSKL-lehti*. Till exempel ansåg den sverigefinska aktivisten Matti J. Korhonen att om man ersatte samerna med finnar i motiveringen till beslutet om samisk kulturautonomi, skulle det stämma överens med sverigefinska ambitioner (Korhonen 1989). Enligt Korhonen kunde institutioner som samrådsdagarna, folkhögskolorna och den finska skolan, som grundades i kölvattnet av den efterkrigstida migrationen, utgöra en del av utvecklingen mot en sverigefinsk kulturautonomi samtidigt som sverigefinskhetens historiska rötter skulle tas i beaktande. Diskussionerna som fördes i en tid då definitionerna mellan olika minoriteter inte var lika tydliga som idag ledde till att exempel söktes hos andra minoriteter och deras organisering. Den historiska närvaron blev således även för sverigefinnarna ett sätt att definiera sitt minoritetsskap.

Genom att positionera sig i relation till andra minoriteter, i detta fall även urfolket

samerna vars historiska närvaro är otvetydig, och genom att markera skillnad mot invandrarskapet, utmanar sverigefinska aktörer inte enbart det svenska samhället utan även dess historia och kollektiva minne. Finskhet har bevisligen haft en lång historisk närvaro i det territorium som idag utgör Sverige. Sverigefinskhetens historiska rötter i dagens minoritetsbetydelse skapades dock genom ny forskning och publikationer om finnarnas historia i Sverige framför allt på 1980-talet (Huss 2002). Trots att narrativet om den specifikt *sverigefinska* historien kan anses något anakronistisk uppfylls det temporala kravet för minoritetserkännande med hjälp av denna kunskapsproduktion. Den historiska relationen eller (åter)upptäckandet av Sveriges finska rötter påverkar även nutida sverigefinskhet. Historieskrivningen om den finska närvaron i Sverige har förändrats alltmer till den sverigefinska minoritetens historia. Rötterna hos den sverigefinska minoriteten och dess föreningsverksamhet anses idag kunna sträckas hundratals år bakåt i tiden (Melakari 2007).

I 1980-talets kampanjer betonas förutom sökandet av intern samstämmighet och en ny kategorisering till viss del även utmanandet av svenska samhällsstrukturer och historiska narrativ. Till exempel i Huovinens kommentarer i *Suomen Kuvalehti* år 1988 accentueras att en trång, språklig nationalism, ett enspråkigt Sverige och klassamhället upplevdes som motpoler till drömmen om minoritetsstatus. Samhällsklass sågs med andra ord som en viktigare identitetsmarkör än det finska språket (Häikiö 1988: 67). I *Suomen*

Kuvalehti nämner Huovinen även ”den av nationalism närda myten om ett enspråkigt Sverige”. Denna myt utmanades inte bara genom själva kampanjen *Olen ruotsinsuomalainen*, utan även symboliskt genom att den andra kampanjfasen år 1988 lanserades vid Stockholms finska församling vars 450-årsjubileum hade firats fem år tidigare. Stockholms finska församling hade alltså en stark symbolik då dess blotta existens fungerade som ”bevis” på Sveriges mångkulturella historia. Diskussionen om minoritetsskapets permanenta natur handlar alltså inte endast om att minoriteten ska slå rot utan även om att ”upptäcka” Sveriges finska rötter.

I *Olen ruotsinsuomalainen* problematiserades de transnationella banden knappt. I Sverigefinnarnas manifest skriver dock Peura (1988: 3) att ”vi vill varken välja bort Sverige och det svenska språket, kulturen, livsstilen, politiken osv. eller vår egen bakgrund i Finland och i finskheten. Vi förkastar den gamla uppdelningen mellan assimilation eller att leva separat från det omgivande samhället”. Därmed betonade Peura överlappningar i sociala identiteter i kontrast mot det i Sverige utbredda assimilatoriska synsättet på invandrare. Finland är genom den finska flaggan också med i loggan för kampanjens andra del vid sidan av svenskhetssymboler såsom färgvalet och den svenska flaggan. Här betonas alltså en viss önskan om att svenskheten ska omdefinieras mot en civil, medborgarskapsbaserad nationalism istället för dåtidens etniska nationalism med fokus på ursprung.

Silvén (2011) skriver att minoritets-

politiken år 2000 öppnade ett nytt narrativ om ett historiskt mångkulturellt Sverige. De nationella minoriteterna skrevs in i svensk historia även om de till viss del sågs som avvikande och annorlunda. Samtidigt har 2010-talets minoritetspolitik lagt fokus på försoning och minoriteternas egen agens (Silvén 2011). Därmed betonar 2010-talets sverigefinska kampanjer inte längre vikten av att utmana den svenska historien och det kollektiva minnet, utan snarare strukturer som påverkas av myten om enspråkighet. SR Finskas nyhetsartiklar om *#Vågafinska* lyfter till exempel samhällsstrukturernas betydelse för utvecklandet av stigman och negativa attityder som påverkat föräldrars val att inte förmedla det finska språket till sina barn. Framför allt sverigefinska kvinnor har ofta bildat familj med personer som inte har finskt ursprung, vilket lett till att mödrarna fått ansvaret för att föra vidare sina, ibland bristfälliga, språkkunskaper i finska till barnen (Kangassalo 2003). I samband med kampanjen uppmärksammades erfarenheter från barnavårdscentraler som på 1980-talet uppmanat finska mödrar att prata svenska med sina barn (se till exempel Häyrynen och Huhta 2013). Enligt Turta har också ungdomarna som medverkat i *#Stoltsverigefinne* upptäckt att språkfrågan handlar om mycket större strukturer och samhällsproblem än bara en enskild familjs situation eller beslut att inte prata finska med barnen (Rustanius 2017).

I *#Stoltsverigefinne* framkommer även interdiskursiva referenser till andra nationella minoriteter som påverkat gränsdragningarna kring sverigefinsk-

het. Turta och Kronholm berättar att Judiska Ungdomsförbundets (JUS) Instagramkampanj #*Stoltjude* som handlar om unga judars liv i Sverige fungerade som inspiration till kampanjen #*Stoltsverigefinne*. Kronholm berättar att inspirationen till boken och utställningen i sin tur kom från projektet *Romska röster* som lyfte upp romers egna berättelser och mångfald. Enligt Kronholm är dessa kampanjer bra exempel på samarbeten och idéutbyten mellan de olika ungdomsförbunden för nationella minoriteter. Han nämner särskilt det tidigare projektet *Ung minoritet* som en viktig samarbetsplattform. Kampanjen #*Stoltsverigefinne* äger därmed tydligt rum inom den svenska minoritetspolitiska kontexten.

Andra minoriteter har både inspirerat och gett kraft åt den sverigefinska mobiliseringen. Samtidigt har sverigefinskheten allt tydligare blivit del av Sveriges historiska narrativ under årtiondena som gått. I nästa avsnitt visar vi hur olika temporala rörelser och affekter återfinns i mobiliseringen.

Från skam till stolthet, mellan framtiden och det förflutna

Förutom affektiva aspekter har även temporalitet som metod för gränsdragande förekommit i de sverigefinska kampanjerna under de olika årtiondena. I andra delen av *Olen ruotsinsuomalainen* lyfte det nya kampanjmaterialet enligt *Suomen Kuvalehti* fram glädje och stolthet som centrala aspekter för sverigefinskhet istället för de gamla stigman och stereotyperna om alkoholism, knivar och *sisu* som för-

knippats med finnar. Kampanjens glada blågula färger och positiva visuella profilerades utmana bilden av finska invandrare som enbart föremål för fördomar (Häikiö 1988). Även den interdiskursiva hänvisningen till sloganen ”Kiss me, I’m Irish” från USA som återfinns i sloganen ”Kiss me, I’m a Sweden-Finn” betonar stolthet: något som tidigare varit negativt och föraktligt blir positivt och föremål för beundran. En annan strategi är approprieringen av stereotyper och hur de vänds till något positivt (se till exempel Hall 1997). Referensen ”En sverigefinne igen” på en kampanjknappt hänvisar till uttrycket ”en finne igen” i de negativa rubrikerna om finnar och brottslighet som förekom i Sverige på 1960-talet.

Vid återlanseringen 1988 fick kampanjen ytterligare en rubrik, *Jag är en sverigefinne – Framåt som sverigefinnar*. Rubriken väckte frågan om hur länge invandrarskapet fortsätter i den enskildes liv och erbjöd en alternativ kategori, sverigefinskhet. De föränderliga etniska hierarkierna i Sverige möjliggjorde att finnarna till skillnad från många andra invandrargrupper kunde förhandla sig loss från invandrarskapet. Rubriken hänvisar även till frågor om generationsskifte och olika åldersgruppers föreningsengagemang. På slutet av 1980-talet hade många av den första generationens finska invandrare redan uppnått pensionsåldern samtidigt som en separat ungdomsföreningsaktivitet diskuterades. Huovinen som 1991 kommenterat kampanjens misslyckande betonade den andra generationens betydelse för sverigefinskhetens framtid (Korhonen 1991). 1980-talet

var alltså framåtblickande även om den historiska diskursen till viss del var närvarande. Det svenska samhället befann sig bara i definitionsstadiet gällande nya och gamla minoriteter och gränsdragningarna mellan dem skulle inte bli klara förrän ett årtionde senare. På 1980-talet finner sverigefinnarna alltså sin agens i nya tillhörigheter och i framtiden.

Koivunen (2017) skriver att en affektiv ”economy of pride and shame” beskriver de nya narrativen om sverigefinskhet i samtida populärkultur. Även 2010-talets kampanjer präglas av budskap som kan förknippas med positivitet och stolthet: genom att använda ord som ”våga” och ”stolthet” går man emot deras negativa motpoler, nämligen rädsla och skam. #*Vågafinska* konstrueras kring diskurser om att förlora eller att skämmas för sitt språk, men även kring modet att våga prata språket och visa upp sin sverigefinskhet. Ordet ”våga” uppmanar till att offentliggöra en ”dold” identitet genom just språket trots ett odefinierbart hot. På ett liknande sätt uppmuntrar #*Stoltsverigefinne* den osynliga och skamfyllda personen att visa sig och bli sedd. Med hjälp av flera sociala mediestrategier, som skapandet av affektiva publiker genom kollektiva historier, känslor, synlighet och motsättningar, konstrueras här en kollektiv sverigefinsk identitet och gemenskap. SFU:s intersektionella etnopolitik sammanfaller i hög grad med den individualisering och personifiering av kollektiv handling som identifierats som central för sociala mediers påverkan på konstruktionen av kollektiva identiteter. Gemenskapen och

dess gränser definieras alltså inte enbart genom språk eller finskhet utan med hjälp av erfarenheter och känslor som skapas kring dem. Denna strategi förekommer även i 1980-talets kampanjer som genomfördes före internets tid. Koivunen (2017) konstaterar vidare att detta är typiskt för hbtqi+-rörelser och stigmatiserade subkulturer.

Koivunen (2017) behandlar den sverigefinska skammens och stolthetens diskurser som del av ett utanförskap kopplat till invandrarskap och klass. Samtidigt skapas den affektiva dimensionen i de sverigefinska kampanjerna kring, som tidigare beskrivits, minoritetsskap och det omgivande samhällets strukturer som uppfattas som hot för flerspråkighet och mångkulturalism, men även kring andra nationella minoriteters upplevelser. Här spelar temporalitet också en roll eftersom både #*Vågafinska* och #*Stoltsverigefinne* under 2010-talet mobiliserar det förflutna och gamla upplevelser av finskhet i Sverige. I en tidningsintervju om #*Stoltsverigefinne* beskriver till exempel SFU:s förra verksamhetskoordinator Venla Odenbalk stereotyper, fördomar och rasism som sverigefinnar upplevt (Santala 2017). Referensen till rasism betonar att stigman i det förflutna snarare beror på bredare strukturer och attityder än enbart klass och invandrarskap. Det förflutna spelar alltså en stark roll för hur den kollektiva sverigefinska upplevelsen och dess narrativ konstrueras i nutid. Medan mobiliseringen före minoritetserkännandet hämtat sin agens i det framtida återfinns den sverigefinska nationella minoritetens agens tyd-

ligt i det förflutna. Genom att våga finska och genom att vara stolt sverigefinne bygger kampanjerna därmed också affektivt motstånd. Den sverigefinska stoltheten och vågandet i 2010-talets kampanjer kan därmed förstås i relation till de nationella minoriteternas emancipatoriska diskurser som reflekterar den svenska minoritetspolitikens ökande betoning på minoriteters egen agens samt försoning (Silvén 2011).

Avslutning

Denna artikel har haft som syfte att undersöka hur gränsdragandets politik kommer till uttryck i sverigefinsk mobilisering i den samtidshistoriska förändringen från invandrare till nationell minoritet. Genom att fokusera på skiften i sociala identiteter och hierarkier samt minoritetens agens undersökte vi hur gränsdragningar mellan invandrarskap och minoritetsskap uttrycks i sverigefinska etnopolitiska kampanjer från 1980-talet och framåt, i en föränderlig sociopolitisk kontext.

Artikeln visar att två tydliga vågor kan urskiljas i den sverigefinska nationella minoritetens etnopolitiska mobilisering. Den första vågen växte fram på 1980-talet med syfte att omdefiniera sverigefinskhet genom att frigöra sig från arbetarklassen och invandrarskapet, och den andra på 2010-talet, då kategorin sverigefinskhet mobiliserats inom ramen för den nuvarande emancipatoriska minoritetspolitiken med betoning på etnicitet och språk. Båda årtiondena utgör således viktiga brytpunkter för sverigefinsk historia och minoritetens förhandlingsprocesser kring kollektiv handling och tillhörighet i Sverige. På

1980-talet, när sverigefinskheten ännu sökte sin betydelse och sverigefinska aktörer strävade efter ett erkännande som minoritet, lyckades kampanjerna inte förena en bredare publik på grund av finnarnas relativt nya invandringshistoria. Brytpunkten på 2010-talet karaktäriseras i sin tur av den sverigefinska nationella minoritetens mobilisering men också utmaningar som att förena den finskätade befolkningen som kännetecknas av mångfald. Sverigefinskheten tillskrivs därmed nya betydelser genom gemensamma, personliga, och oftast känslösamma erfarenheter som delas i sociala medier och som därmed även öppnar dörren för sverigefinskhet utanför de traditionella förningssammanhangen. Under 2010-talet var sverigefinskheten erkänd i minoritetspolitiken och mobiliserades som nationell minoritet utan att detta tillskrivits central betydelse i kampanjerna. Istället har sverigefinskheten fyllts med nya betydelser och narrativ där även intersektionella perspektiv har givits utrymme, genom att inkludera röster från icke-vita sverigefinnar och hbtqi+-personer. Artikeln visar att etniska ledare har spelat en nyckelroll för sverigefinskhetens omdefiniering och att försök att mobilisera kategorin till grupp fortgår inom den nya politiska och teknologiska kontexten. Vi visar således att gränsdragandets politik sker i samspel mellan olika aktörer men förändras över tid.

Artikeln visar hur invandrarskap och minoritetsskap tillskrivs olika betydelser. På 1980-talet ses invandrarskapet som en övergångsperiod präglad av negativa erfarenheter och dålig sammanhållning

medan minoritetsskapet tillskrivs stabilitet, samhörighet och positivitet. Den historiska närvaron spelar en särskilt viktig roll för mobiliseringen. Genom sina förhandlingar om tillhörighet utmanade sverigefinnarna också det svenska samhällets kollektiva minne. Under 1980-talet ifrågasattes makthierarkier genom att bestrida idén om ett monokulturellt och enspråkigt Sverige. 2010-talets etnopolitik byggde på arvet från 1980-talets mobilisering samtidigt som den verkade inom ramarna för nutida svensk minoritetspolitik vilket också möjliggjorde diskussioner om samhällsstrukturer. Även temporalitet har spelat en viktig roll i mobiliseringen under olika årtionden. Medan man på 1980-talet blickade framåt har 2010-talets retorik präglats av det förflutna och erfarenheter av skam, annorlundahet och rädsla.

Trots att sverigefinsk etnopolitisk mobilisering har varit starkt kopplad till den föränderliga politiska kontexten visar vår studie att etnopolitiska aktörer under olika tidsperioder haft olika resurser och verktyg för sina aktioner. Medan namnlistor samlades inom föreningsverksamheten på 1980-talet kunde 2010-talets mobilisering via sociala medier samla större publikker kring delade erfarenheter. Samtidigt som ett mindre antal deltagare kan ha större genomslag än namninsamlingar med tusentals namn kan gruppens gränser i hashtagaktivism inte tydligt definieras. Varvid den tidiga mobiliseringen försökte tona ner skillnader i relation till klass, ålder, genus och etnisk mångfald bland sverigefinnar, har nutida mobilisering snarare lyft och betonat dylika skillnader.

Även om avsaknaden av en tydlig definition kan vara en utmaning bekräftar vår studie Laperrières och Lepinards (2016) resultat om att ett erkännande av heterogenitet genom intersektionalitet kan fungera som etnopolitiskt verktyg. Då kan gruppens gränser expanderas samtidigt som de etnopolitiska aktörerna kan fortsätta behandla dessa grupper som ”substantiella ting” trots deras mångfald.

Stoltheten över språk och kultur kan identifieras som gemensam nämnare under båda årtiondena, oavsett hur mobiliseringens villkor sett ut. Även om minoritetens politiska erkännande och det omgivande samhället påverkat hur och genom vilka diskurser sverigefinskhet mobiliserats, kan behovet att synas, höras och erkännas identifieras oavsett tidsperiod.

Tack

Författarna vill tacka Dennis Kronholm, Anita Rundgren, Ella Turta och Erkki Vuonokari för deras värdefulla vittnesmål och generösa hjälp, Markku Huovila för hans fantastiska engagemang för att hitta illustrationen, de två anonyma granskarna för värdefulla kommentarer på vårt tidigare utkast och gästredaktörerna Katarina Pirak Sikku och Charlotte Hyltén-Cavallius för hjälpsamma kommentarer under hela processen. Suurkiitokset och stort tack!

Referenser

- Anthias, Floya (2013) Intersectional what? Social divisions, intersectionality and levels of analysis. *Ethnicities* 13(1): 3-19.
- Barth, Fredrik (1969) *Ethnic groups and boundaries*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Barth, Fredrik (1994) Enduring and emerging issues in the analysis of ethnicity. Vermeulen, Hans och Govers, Cora (red) *The anthropology of ethnicity. Beyond 'ethnic groups and boundaries'*. Amsterdam: Spinhuis.
- Borevi, Karin (2013) Understanding Swedish multiculturalism. Kivisto, Peter, Wahlbeck, Östen (red) *Debating multiculturalism in the Nordic welfare states*. London: Palgrave Macmillan.
- Brown, Melissa, Ray, Rashawn, Summers, Ed, Fraistat, Neil (2017) #SayHerName. A case study of intersectional social media activism. *Ethnic and Racial Studies* 40(11): 1831-1846.
- Brubaker, Rogers (2002) Ethnicity without groups. *European Journal of Sociology* 43(2): 163-189.
- Bäck, Henry (2004) Välfärd på minoritetsspråk. Institutioner, organisationer och strategier. Westholm, Anders, Borevi, Karin och Strömblad, Per (red) *Ds 2004:49 Föreningsliv, makt och integration*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Elenius, Lars (2006) *Nationalstat och minoritetspolitik. Samer och finskspråkiga minoriteter i ett jämförande nordiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Fraser, Nancy (2000) Rethinking recognition. *New Left Review* 3: 107-120.
- Gerbaudo, Paolo, Treré, Emiliano (2015) In search of the 'we' of social media activism. Introduction to the special issue on social media and protest identities. *Information, Communication & Society* 18: 865-871.
- Hall, Stuart (1997) *Representation. Cultural representations and signifying practices*. London: SAGE.
- Hujanen, Taisto (1986) *Kultamaa ja kotimaa. Tutkimus Ruotsin ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten SUOMI JA RUOTSI-kuvasta*. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 205. Tammerfors: Tammerfors universitet.
- Huovinen, Sulo (1988) Jag är sverigefinne. *RSKL-lehti* 8/1988: 2.
- Huss, Leena (2002) Sverigefinsk revitalisering – finns den? Hansson, Heidi, Kangassalo, Raija och Lindmark, Daniel (red) *När språk och kulturer möts. Festkrift till Tuuli Forsgren 2 november 2002*. Umeå: Umeå universitet.
- Hyltenstam, Kenneth (1999) *Sveriges sju inhemska språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Hyvärinen, Jorma (1986) Widgren ehdottaa itsetutkiskelua. ”Vähemmistöasema ei ole ajankohtainen”. *RSKL-lehti* 1/1986: 3.
- Häikiö, Martti (1988) ”Halaa minua”. Siirtolaisista on tullut pysyvä vähemmistö. *Suomen Kuvalehti* 44/1988: 66-67.
- Häyrynen, Leena, Huhta, Helena (2013) Föräldrar fick anti-finska språktips på BB. *Sveriges Radio Finska* 24 oktober 2013. <https://sverigesradio.se/artikel/5684722> [28 september 2020].
- Jaakkola, Magdalena (1989a) *Den etniska mobiliseringen av sverigefinnarna*. Stockholm: Centrum för invandringforskning.
- Jaakkola, Magdalena (1989b) *Rinkebyn koululakko. Skolstrejken i Rinkeby*. Stockholm: Centrum för invandringforskning.
- Junila, Marianne och Westin, Charles 2007 (red) *Kahden puolen Pohjanlahtea II. Enemmistöjen ja vähemmistöjen kesken*. Helsingfors: Finska Litteratursällskapet.

- Kangassalo, Raija (2003) Sverigefinnar. Från en invandrargrupp till en erkänd minoritet? *Språk i Norden Sprog i Norden* 51.
- Koivunen, Anu (2017) Economies of pride and shame. Politics of affect in new narratives about Sweden Finns. De Graeve, Katrien, Rossi, Riikka och Mäkinen, Katariina (red) *Citizenships under construction. Affects, politics and practices*. Helsingfors: Helsinki Collegium for Advanced Studies.
- Konstitutionsutskottet. Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU6 Nationella minoriteter i Sverige.
- Korhonen, Matti J (1991) Sulo lopettaa. *RSKL-lehti* 1/1991: 3.
- Korhonen, Matti J (1989) ”Olen ruotsinsuomalainen”-kampanja on murroskauden symboli. *RSKL-lehti* 2/1989: 2.
- Korhonen, Matti J (1987) Neuvottelupäivät ruotsinsuomalaisista. Glasnostia parhaimmillaan. *RSKL-lehti* 8/1987: 6.
- Korkiasaari, Jouni och Tarkiainen, Kari (2000) *Suomalaiset Ruotsissa*. Åbo: Migration Institute of Finland.
- Kuosmanen, Jari (2001). *Finnkampen. En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige*. Hedemora: Gidlund.
- Kymlicka, Will (1995) *Multicultural citizenship. A liberal theory of minority rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Lainio, Jarmo (2015) The art of societal ambivalence. A retrospective view on Swedish language policies for Finnish in Sweden. Halonen, Mia, Ihalainen, Pasi och Saarinen, Taina (red) *Language policies in Finland and Sweden. Interdisciplinary and multi-sited comparisons*. Bristol: Multilingual Matters.
- Lainio, Jarmo (2014) Ruotsinsuomalaisuus tänään. *Siirtolaisuus-Migration* 41: 16–27.
- Laperrière, Marie, Lépinard, Eléonore (2016) Intersectionality as a tool for social movements. Strategies of inclusion and representation in the Québécois women's movement. *Politics* 36(4): 374–82.
- Latvalehto, Kai (2018) *Finnish blood, Swedish heart? Examining second-generation Sweden-Finnishness*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Melakari, Esko (2007) Ruotsinsuomalaisen järjestöelämän juurilla. Pekkala, Risto (red) *Täysillä – RSKL puoli vuosisataa*. Stockholm: Sverigefinska riksförbundet.
- Milan, Stefania (2015) From social movements to cloud protesting. The evolution of collective identity. *Information, Communication & Society* 18: 887–900.
- Papacharissi, Zizi (2015) Affective publics and structures of storytelling. Sentiment, events and mediality. *Information, Communication & Society* 19(3): 1–18.
- Peura, Markku (1988) Ruotsinsuomalaisten manifesti. *RSKL-lehti* 8/1988: 3.
- Regeringen. Regeringens proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m.
- Reinans, Sven Alur (1996) Den finländska befolkningen i Sverige. En statistisk-demografisk beskrivning. Lainio, Jarmo (red) *Finnarnas historia i Sverige* 3. Helsingfors/Stockholm: Finska historiska samfundet/Nordiska museet.
- RSKL (1988) Vetoomus ruotsinsuomalaisille. *RSKL-lehti* 7/1988: 30.
- RSKL (1986a) ”Ruosukampanja” vauhdittuu. Kampanjamerkit myyntiin. *RSKL-lehti* 7/1986: 10.
- RSKL (1986b) RSKL:n liittovaltuusto. Ruotsinsuomalaisten vähemmistöasema [sic] tunnustettava. *RSKL-lehti* 5/1986: 3.
- Rustanius, Mirjami (2017) Seitsemän pikakysymystä. Ella Turta. *Minä olen ruotsinsuomalainen!* 15/2017: 2.

Santala, Laura (2017) #Stoltsverigefinne-näyttelyllä ennakkoluuloja vastaan. *Ruotsin suomalainen* 2 november 2017: 9.

Sasse, Gwendolyn (2005) Securitization or securing rights? Exploring the conceptual foundations of policies towards minorities and migrants in Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 43: 673-693.

Silvén, Eva (2011) Minoritet – dilemma och möjlighet. Sjöberg, Maria och Svensson, Birgitta (red) *Svenskfinska relationer. Språk, identitet och nationalitet efter 1809*. Stockholm: Nordiska museets förlag.

Snellman, Hanna (2003) *Sallan suurin kylä – Göteborg*. Helsingfors: Finska litteratursällskapet.

Snellman, Hanna, Weckström, Lotta (2017) The apple never falls far from the tree: or does it? Finnish female migrant transnational generations on the Swedish labor market. *Journal of Finnish studies* 2017 20(2): 77-97.

Statens offentliga utredningar. SOU 1989:41 Samerätt och sameting: huvudbetänkande.

Sverigefinska ungdomsförbundet (2016) *Politiskt program*. Stockholm: Sverigefinska ungdomsförbundet.

Sveriges Radio Finska (2014) Historisk nominering för #vågafinska. *Sveriges Radio Finska* 28 augusti 2014, <https://sverigesradio.se/artikel/5950035> [28 september 2020].

Tarkiainen, Kari (1996) Sverigefinska infrastrukturer. Lainio, Jarmo (red) *Finnarnas historia i Sverige 3*. Helsingfors/Stockholm: Finska historiska samfundet/Nordiska museet.

Taylor, Charles (1994) *Multiculturalism. Examining the politics of recognition*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Tervalampi, Arvi (1987) Ett konstruktivt förbundsmöte. *RSKL-lehti* 4/1987: 2.

Tervonen, Miika, Jeskanen, Inka (2012) Satumaa vai umpikuja? Suomen romanien siirtolaisuus Ruotsiin. Saaritsa, Sakari och Hänninen, Kirsi (red) *Työväki maahanmuuttajana*. Helsingfors: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura.

Vuonokari, Kaisa och Weber Eric (2019) Uudet tilastot. Yhä enemmän suomalaistaustaisia Ruotsissa. *Sveriges Radio Finska* 17 september 2019, <https://sverigesradio.se/artikel/7300130> [27 september 2020].

Weckström, Lotta (2011) *Representations of Finnishness in Sweden*. Helsingfors: Finska litteratursällskapet.

Wimmer, Andreas (2008) Elementary strategies of ethnic boundary making. *Ethnic and racial studies* 31(6): 1025-1055.

Yuval-Davis, Nira (2011) *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*. Los Angeles: Sage.

Zappavigna, Michele (2018) *Searchable talk. Hashtags and social media metadiscourse*. London: Bloomsbury Academic.

Ågren, Marja (2006) "Är du finsk eller...?" *En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige*. Göteborg: Arkipelag.

Nyckelord

Sverigefinnar, etnopolitisk mobilisering, sociala medier, nationell minoritet, invandring

Tuire Liimatainen

Helsingfors universitet

Avdelningen för kulturer

PB 59

00014 Helsingfors

Finland

E-post: tuire.liimatainen@helsinki.fi

Nina Carlsson

Södertörns högskola

Samhällsvetenskapliga institutionen

Alfred Nobels allé 7

141 89 Huddinge

E-post: nina.carlsson@sh.se